

CUPRINS

Contents	7
Introducere	9
Introduction	15
STUDII	21
Gândirea economică. Profilul economiei naționale.....	23
Târgurile sătești – spirit vechi cu reguli noi	71
Familia rurală sub presiunea progresului.....	99
Resursele în economie – o problemă cu mai multe soluții	118
Efecte ale reformelor post-decembriste	127
Dinamica relațiilor dintre țărani și pământ în perioada post-totalitară.....	160
Gospodăria țărănească în ecuația progresului din economie	168
Cooperația în piața transferului de cunoaștere din agricultură	174
Gospodăria țărănească – punctul sensibil din viitoarea Politică Agricolă Comună (PAC).....	189
Cercetarea, principalul vector de promovare al performanțelor în agricultură	201
ESEURI	211
Țăranul, personajul principal al ruralului românesc	213
Doi eroi	215
Țăranul și gâsca cu ouăle de aur	217
Durerea de burtă și criza	218
Industrialismul, principalul dușman al tradiționalului rural	221
Proprietatea în relațiile dintre investitori și lucrători.....	224
Țăranul în epoca modernă	226
Țăranul, timpul și banii.....	228
Țăranii și piața asigurărilor.....	229

Țăranul și universul calculatorului	231
Munca femeilor și munca țăranilor	232
Cauze ale întârzierilor din agricultura românească	233
Opțiunile intrării în piață	235
De la egoism la competiție	236
Comerțul on-line – o șansă reală pentru relansarea piețelor agroalimentare. Schiță de proiect I.....	237
Relansarea agriculturii. Schiță de proiect II	244
Prioritatea agriculturii românești este dezvoltarea pieței.....	250
Vânzarea terenului către străini – o problemă încă nerezolvată...	258
Forțele adverse structurilor asociative	260
Mândria rusească	262
Agricultura în cheia viitorului	264
Relațiile cu absolutul	266
Generația mea, în menghina trecutului	267
Roadele altoiului de tip european pe portaltoiul tradiționalului autohton	268
De ce reconstrucție ecologică?	269
Mărfuri și externalități	272
Economistul agrar, copilul vitreg al democrației post- decembriste.....	273

CONTENTS

Introducere	9
Introduction	15
STUDIES.....	21
Economic Thinking. National Economy Profile	23
The village fairs	71
The rural family under the pressure of progress	99
The resources in economy – a problem with multiple solutions ...	118
Effects of the reforms implemented post-December 1989	127
The dynamics of the relations between peasants and land in the post-totalitarian era.....	160
The peasant farm in the equation of economical progress	168
The cooperative in the market of knowledge transfer in agriculture.....	174
The peasant farm – the sensitive point in the future PAC	189
Research, the main vector of promotion for the performance in agriculture	201
ESSAYS.....	211
The peasant, the main character of the Romanian countryside	213
Two heroes.....	215
The peasant and the goose with the golden eggs.....	217
The tummy ache and the crisis	218
Industrialism, the main enemy of the rural traditionalism.....	221
The property in the relations between investors and workers	224
The peasant in the modern age	226
The peasant, the time and the money.....	228
The peasants and the insurance market	229
The peasant and the universe of the computer.....	231
Women's work and peasants' work.....	232

The reasons for the delays in the Romanian agriculture.....	233
The options for entering the market.....	235
From selfishness to competitiveness	236
E-commerce – a real chance for the relaunch of the food markets. Project draft I	237
The relaunch of the agriculture. Project draft II	244
Romanian agriculture priority – market development.....	250
The sale of the lands	258
The adverse forces impacting the associative structures	260
The Russian pride	262
The agriculture in the key of the future	264
The relations with the absolute	266
My generation in the clutches of the past	267
Effects of the European Graft on the Traditional Autochthonous Stock.....	268
Why Ecological Restauration?	269
Goods and externalities.....	272
The agrarian economist, the stepchild of the post-December 1989 democracy	273

INTRODUCERE

În ultimul secol, ruralul românesc a fost supus unor ample și profunde schimbări. În siajul schimbărilor, trecutul, prin multiplele sale fațete, devine din ce în ce mai difuz. Țăranul, ca personaj central al istoriei noastre, cu greu se regăsește în obiectivele și în ritmurile societății prezente.

Departe de piață, puterea lui, a țăranului, care, până nu demult era dată de proprietate, acum este anemică, fără vlagă. Viața lui depinde mai mult de ceea ce primește, și mai puțin de ceea ce produce. Fără putere sau cu puterea mult diminuată, familia și, odată cu aceasta, satul se rarefiază, se micșorează, ba chiar dispar.

Pentru noi, cei de astăzi, important este să înțelegem că, fără prezența lor, a țăranilor, sau cu prezența lor slăbită, societatea românească pierde atât din sâmburele personalității sale trecute, cât și din izvoarele existenței și ale dezvoltării de mâine.

Societatea le oferă puține speranțe celor care sunt cu adevărat țărani. Întotdeauna țăranul s-a dus către progres, dar, prin progres, mare parte dintre țărani au devenit ne-țărani. Iată de ce în viitor, atunci când progresul va dobândi în mod natural dimensiuni accelerate, cei ce vor lucra pământul vor fi, dar cu riscul de a fi altceva decât țărani. Cine vor fi ei, cum se vor numi, ce statut vor avea și multe alte asemenea aspecte sunt problemele pe care le vor rezolva cei ce vor veni după noi.

Europa la care se visa în anii 1990 încă este o insulă de speranțe. În esența lui, modelul european presupunea un sistem economico-social funcțional, performant și echitabil, precum și posibilitatea de a avea acces la un nivel de viață și de civilizație mai ridicat, mai prosper. Acestea au fost cauzele determinante, dar nu singurele pentru care, în ultimii treizeci de ani, schimbările au fost acceptate în societatea românească în aproape toate mediile și pe aproape toate palierele.

Față de cei ce trudesesc în agricultură, europenii au acționat întotdeauna cu prioritate, cu generozitate și cu multă cunoaștere. Dovada eficacității acțiunilor lor în aplicarea Politicii Agricole Comune sunt rezultatele înalte din sistemele de producție de tip intensiv. Dar, Politica Agricolă, altoită pe portaltolul tradiționalului românesc, nu a fost în măsură să producă exact ceea ce se spera. În fapt, sprijinul european l-a ajutat pe țăran să viețuiască, dar nu să și prospere.

În contextul noilor strategii de dezvoltare ale ruralului și, implicit, ale agriculturii, țăranul este din nou în centrul preocupărilor decidenților europeni. Evident că motivațiile și obiectivele sunt convingătoare. Dar convingătoare au fost și cele trecute. Iată de ce, chiar și într-o abordare generoasă, sămburele neîncrederii își poate face simțită prezența.

Soluțiile sunt date de realitate. Țăranul trăiește într-o lume proprie, diferită de întreg. Este o lume care nu se amestecă, din care cauză nici nu poate fi tratată în amestec. De aceea, pentru țăran, deciziile și strategiile trebuie să-l privească direct, nu la comun. În fapt, atunci când țăranul a fost la comun, bine nu i-a fost!

*

Reformele au fost principalele evenimente care au jalonat parcursul agriculturii în epoca Revoluției Industriale. Au fost acțiuni pornite din inițiativă publică, nicidecum privată. Scopul lor a fost acela de a așeza raporturile de proprietate și arhitectura structurală din ramură în consens cu nevoia de detensionare a relațiilor dintre cei săraci cu cei bogați sau a celor mici cu cei mari, și mai puțin pentru susținerea progresului. În fapt, reformele au deschis porțile pieței funciare, a cărei intensitate și a cărei evoluție în foarte mică măsură au ajutat dezvoltarea economică de ansamblu. Aceasta este cheia în care trebuie judecată frecvența reformelor românești, caz unic în istoria apropiată a Europei.

Niciodată reformele nu au înlăturat răul, altfel spus dezechilibrele, în totalitatea lor. Efectele reformelor sunt în două registre temporale. În perioada imediată de după reforme se regăsesc efectele care, constant, au generat crize în relațiile și rezultatele din sistem. Este vorba de perioada de

convalescență a trupului, după o intervenție chirurgicală, când capacitățile productive sunt mult diminuate. În a doua perioadă, care este de lungă durată, sunt efectele care apar după ce rănilor din raporturile de proprietate s-au cicatrizat. Acestea sunt efectele cu manifestări pe durata mai multor generații, în funcție de amploarea proceselor reformatoare.

În toate reformele, țăranul a fost personajul principal, iar pământul, obiectul dorit, disputat. În cinci din cele șase mari reforme agrare, pământul s-a dus către cei mulți și săraci, așadar către țărani. Doar comuniștii, în ura lor față de proprietate, mai ales față de cea țărănească, au făcut o altfel de reformă, prin inversarea traseului de preluare a proprietății: de la cei mici și slabi către entitatea recent creată de ei, adică marea unitate cooperatistă. Astfel, prin cooperativa croită după tiparele colhozului bolșevic, pământul a fost furat, iar țăranul, controlat. Cu adevărat, reforma comunistă a trecut. Peste ea au venit ultimele două, din 1991 și 2000. Urmele acestora nu s-au șters însă, cum de altfel toate reformele agrare, chiar și cele mai îndepărtate, încă rezonează, evident, în scară descrescătoare, în relațiile agrare. Într-adevăr, reformele sunt fapte din istorie, dar prezente prin efecte.

Reformele l-au făcut pe țăran stăpân, dar nu și bogat. Bogăția ar fi venit dacă ar fi existat și piață, dar piața a fost mult prea departe, iar acum s-a îndepărtat și mai mult.

La nevoie, pământul este mai important dacă este înstrăinat, și mai puțin important prin ceea ce produce. Atunci când, în 1946–1947, din cauza foametei, supraviețuirea era la cota cea mai de jos, pentru o dublă de porumb țăranul își dădea tot avutul, inclusiv pământul. Erau vremuri grele, când importantă era viața, mai puțin gospodăria. La nivel de țară, suprafața astfel înstrăinată a fost uriașă, de circa 800.000 de hectare, aproape echivalentul suprafeței acordate pentru împrumut prin reforma din 1945, ce tocmai se încheiase. Ulterior însă, prin lege, toate acele acte de vânzare au fost anulate. Sunt fapte care în istorie au rămas, dar nu și învățămintele lor.

Pământul în sărăcie este o povară, iar libertatea, un vis. În prezent, pământul din gospodărie produce din nou puțin sau deloc. De vină nu mai este seceta, de vină sunt sărăcia, bătrânețea și piața. De bază pentru țărani sunt pensiile, ajutoarele de la stat și subvențiile. Magazinul sătesc a înlocuit

grădina de legume și vaca din grajd. Acum pământul este arendat, abandonat (adică e lăsat nelucrat) și, dacă situația o impune, chiar vândut. Foamete nu este, dar nici bunăstare.

Paradoxal, după fiecare reformă, mai aproape sau ceva mai departe în timp, ritmul plecărilor din sat s-a accelerat. În masa celor plecați, tinerii au fost majoritari. Un strop de bunăstare era tot idealul lor. La început au plecat către oraș, iar ceva mai recent, după ce România a intrat în Uniunea Europeană, în alte țări. Din cauza plecării lor, satele nu doar că s-au depopulat, dar au pierdut și o mare parte din viitor. În plus, satele s-au golit și pentru că cimitirele s-au mărit.

Este greșit să credem că reformele și-au încheiat ciclul. Împinsă de progres, societatea va evolua. Ca atare, relațiile din economie și, odată cu acestea, cele din agricultură, care dau personalitate proprietății funciare, se cer adaptate la noile realități. Este o logică simplă, în baza căreia reformele, obiectiv, își vor continua parcursul prin timp.

Dar provocările din societatea viitorului, prin comparație cu cele din timpul trecut, vor fi mult mai greu de rezolvat. Probleme asemănătoare, poate mai accentuate, vor fi și în agricultură. Cum vor fi rezolvate acestea, încă nu știm. Știm însă că, în soluționarea marilor necunoscute de mâine, cunoașterea și inovarea pot juca un rol decisiv. În fapt, cunoașterea și inovarea vor fi printre componente esențiale în cheia eficacității deciziilor viitoare de reformare a agriculturii.

*

Am intrat în epoca globalizării, care este rezultatul nemijlocit al progresului. Acum, importanța resurselor, mai ales a celor agricole, nu se diluează, ba din contră, întrucât, prin cunoaștere, care și ea dobândește caracter de resursă, și nu una oarecare, se multiplică utilitatea lor.

Agricultura, ca parte a economiei, chiar dacă nu este producătoare de progres, nici nu poate fi ținută în afara lui. Ea, agricultura, își aproprie progresul, cedând ceea ce produce, adică resursele. Or, resursele, mai ales cele de natură agricolă, au dat baza modelului economic românesc încă de la personalizarea lui pe vectorul industrializării acestuia de acum o sută șaiszeci

de ani. Mai mult, epuizarea sau pierderea unor resurse erodează în mod evident predictibilitatea societății în ansamblu. Acolo unde orizontul nu se vede, apare întunericul, care poate să genereze incertitudini și teamă. Aceasta este matricea în care agricultura, ca ramură producătoare și furnizoare de resurse, își demonstrează necesitatea în societate.

Viitorul nu va inventa o altă agricultură, ci o va compune și recompune pe cea existentă. În fond, agricultura, prin ceea ce produce, nu poate fi înlocuită atât timp cât omul se va identifica prin biologia prezentă. Doar dacă omul va dobândi o altă matrice existențială, când poate că va avea nevoie de o sursă energetică nouă, va apărea și prezumția că locul și rolul agriculturii în existența omenirii se vor dilua sau chiar vor dispărea. Ar mai fi o cale, invocată în anumite cercuri futuriste din anii de mijloc ai secolului trecut, când se credea că alimentația omenirii ar putea să fie rezolvată cu produse de sinteză ale industriei chimice și nu numai. Ambele sunt mai curând viziuni cinematografice, și mai puțin științifice, dar nu și imposibile. Este nepermis, dacă ne raportăm la ceea ce poate face știința pentru omenire, să respingem în mod categoric ipotezele lansate anterior.

Dar mai presus de ce produce știința se află mediul, în componența căruia omul și agricultura alcătuiesc un tot unitar, inseparabil. În fapt, agricultura, prin om, s-a domesticit, iar omul, prin agricultură, s-a civilizat. Din această cauză nu se poate vorbi de civilizație fără agricultură, iar agricultura fără civilizație nu există. Civilizația dă aripi progresului, pe când agricultura dă garanția existenței. Aceasta este, în esența ei, cheia relației dintre agricultură și om, cât și a celei dintre om și agricultură.

INTRODUCTION

During the last century, the Romanian countryside has undergone extensive and profound changes. In the wake of change, the past, through its many facets, becomes more and more diffuse. The peasant, as the central character of our history, is almost nowhere to be found in the objectives and the rhythms of the present society.

Being far from the market, the power of the peasant, which, until recently, was awarded by ownership, is now anemic, devoid of strength. His life depends more on what he receives and less on what he produces. Without power or with a much diminished power, the family, and with it, the village become smaller, they shrink, and in some cases they even disappear altogether.

Today, for us it is important to understand that because of the absence of the peasants, or because of their weakened presence, the Romanian society loses both the seeds of its past personality and the sources of tomorrow's existence and development.

The society offers little hope to those who are authentic peasants. The peasant has always took the path of progress, but through progress many of the peasants have turned into non-peasants. This is the reason why, in the future, when progress will naturally acquire accelerated dimensions, those cultivating the land will still exist, but the risk is that they will be something else than peasants. Who they will be, what they will be called, what status they will have, and many other such aspects are problems that will be solved by those who will come after us.

The Europe that was dreamed of in the 1990s is still an island of hope. The European model essentially presupposed a functional, efficient and equitable economic and social system, as well as the possibility to have access to a higher, more prosperous standard of living and standard of civilization. These were the decisive reasons, but not the only ones that

determined the Romanian society to accept, during the last thirty years, all sorts of changes that have been implemented in almost all of the environments and on almost all levels.

In relation to those that toil in the field of agriculture, Europeans have always acted with priority, generously and highly knowledgeable. Proof of the effectiveness of their actions in implementing the Common Agricultural Policy are the high results of intensive production systems. But the Agricultural Policy, grafted on the Romanian traditional rootstock, was not able to produce what was hoped for. In fact, the European support helped the peasant to live, but not to prosper.

In the context of new rural development strategies and, implicitly, of agriculture, the peasant is again at the center of the concerns of European decision-makers. Obviously, the motivations and the objectives are convincing, but so were they in the past. This is why, even with a generous approach, the seeds of mistrust can still make their presence felt.

The solutions are offered by reality. The peasant lives in his own world, a world different from the whole. It is a world that does not mix with the whole, so it cannot be treated as part of a mixture. This is the reason why the decisions and strategies must be made so as to interest the peasant directly, not as if he were part of a „common good” societal strategy. Because the reality is that during the age when the peasant was forced to be part of a „common good” societal strategy his life was very poor.

*

The reforms were the main events that marked the course of the agriculture during the Industrial Revolution. They were actions generated through public, not private initiative. Their purpose was to build a consensus between the property relations and the structural architecture of this field, on the one hand, and the necessity to de-stress the relationship between the poor and the rich, or between the little people and the high and mighty, on the other hand, while supporting the progress was the purpose of the reforms to a much lesser extent. In fact, the reforms have opened the gates of the

land market, the intensity and evolution of which have done very little to help the overall economic development. This is the key in which the frequency of the Romanian reforms must be judged, a unique case in Europe's recent history.

The reforms have never removed the evil, in other words the imbalances in their entirety. The effects of the reforms are to be found in two time registers. In the course of the period immediately after the reforms are to be found the effects that have constantly generated crises in the relations and results of the system. This is the period of the convalescence of the body, following surgery, when the productive capacities are much diminished. In the course of the second period, which is long-lasting, are to be found the effects that appear after the healing of the wounds of the property relations. The manifestations of these effects spanned several generations, according to the extent of the reform processes.

In all the reforms, the peasant was the main character, and the land, the desired and disputed object. In five of the six great agrarian reforms, the land went to the many and the poor, that is to the peasants. It was only the Communists who, because of their hatred of property, and especially because of their hatred of the peasant's property, decided on a different kind of reform: they reversed the path of the process of the taking over of the property, from the small and the weak to an entity recently created by them and called the great cooperative unit. Thus, through the cooperative designed using the pattern of the Bolshevik collective farm, the land was stolen and the peasant came under their control. It is true, the Communist reform has passed: there came the reforms of 1991 and 2000. However, their traces have not been erased, as all the agrarian reforms, even the most distant ones, still resonate, obviously on a descending scale, in the agrarian relations. Indeed, reforms are facts of history, but they are still present through their effects.

The reforms turned the peasant into a master, but not into a rich man. Wealth would have come if there had existed a market, but the market was too far away, and now it is even further away.

It times of need, the land is more important because of its commercial value, as it can be sold, not because of its cultivating value, not because of

what it can produce. In 1946–1947, as famine struck, the survival rate was at its lowest, so for “a double of corn” the peasant gave everything he owned, including his land. Those were difficult times, when life was the most important, and the farm came second. The land property thus alienated in the entire country amounted to approximately 800 000 hectares, almost the equivalent of the land property granted for ownership in the 1945 reform, which had just ended. However, later on, all those documents of sale were legally annulled. These are facts that have remained in history, but not their teachings.

While in a state of poverty, the land is a burden, and freedom is a dream. At present, the land in the property of individual households produces once again little or nothing at all. Drought is no longer to blame, the blame must be put on poverty, old age and the market. The pensions, the state aids and subsidies form the base of the peasants’ incomes. The village store replaced the vegetable garden and the cow in the stable. Now the land is being leased, it is abandoned (i.e. no one works it) and, if the situation requires it, it is even sold. No one starves, but no one lives prosperously either.

Paradoxically, after each reform, immediately after or a little later on, the pace of the departures from the village accelerated. Of the mass of those who left the young people constituted the majority. Their ideal being to have just a drop of prosperity. At first, they left for the city, and, a little more recently, after Romania joined the European Union, they left for other countries. Due to their departure, the villages not only became depopulated, but they also lost a big share of their future. In addition, the villages became empty as the cemeteries grew in size.

It is wrong to believe that reforms have completed their cycle. Driven by progress, society will evolve. As such, the relations in the economy and, at the same time, those in the agriculture, that give personality to land ownership, need to be adapted to the new realities. It is a simple logic, and based on this logic the reforms will objectively continue on their course through time.

But the challenges of the future society, compared to those of the past societies, will be much difficult to solve. Similar problems, perhaps more

accentuated ones, will appear in the agriculture as well. We still do not know how these problems will be solved, but we do know that in the process of solving the great unknowns of tomorrow the knowledge and the innovation can play a decisive role. In fact, the knowledge and the innovation will be among the key components of the effectiveness of future agricultural reform decisions.

*

We have entered the age of globalization, which is the direct result of progress. At present, the importance of the resources, especially the agricultural ones, is not diluted, but on the contrary. Due to the knowledge, which also acquires the character of a resource, and not just any kind of resource, their utility multiplies.

Agriculture, as part of the economy, even if it does not produce progress, cannot be kept outside of it. The agriculture approaches the progress, giving up what it produces, that is resources. Or, the resources, especially those of an agricultural nature, offered the basis of the Romanian economic model, since its personalization, on the vector of its industrialization, a hundred and sixty years ago. Moreover, the depletion or loss of some of the resources obviously erodes the predictability of the society as a whole. Where the horizon is not visible, darkness appears, which can generate uncertainty and fear. This is the matrix in which agriculture, as a productive and resource-providing field, demonstrates its necessity in society.

The future will not invent a different agriculture, but will compose and recompose the existing one. After all, the agriculture, through what it produces, cannot be replaced as long as man will continue to identify himself with the present biology. Only if man will acquire a different existential matrix, perhaps when he will need a new energy source, the presumption will arise that the place and the role of the agriculture in the existence of mankind will dilute or will even disappear. There may exist another solution, one that was invoked in certain futuristic circles of the mid-1900s, when it was believed that the food problem of mankind could be

solved by the introduction of synthetic foods produced by the chemical industry and other scientific industries. Both solutions are more cinematic visions, and less scientific ones, but they are not necessarily impossible solutions. Taking into consideration what science can do for mankind, it is imperative that we do not categorically reject the previously stated hypotheses.

But above what science produces, there is the environment, in the composition of which man and agriculture make up a unitary, inseparable whole. In fact, agriculture, through man, was domesticated, and man, through agriculture, became civilized. This is the reason why one cannot speak of civilization in the absence of agriculture, while the agriculture does not exist in the absence of civilization. Civilization gives wings to progress, while agriculture guarantees existence. This is essentially the key of the relationship between agriculture and man, as well as of that between man and agriculture.